

Віктор Палинський

ЯРОСЛАВ ПЕТРИШИН: “ТО ХТО Я?..”

[Петришин Я. Інверсія ночі. – Львів: Каменяр, 2012;

Петришин Я. Синдром чужого серця. – Львів: Піраміда, 2013]

1. Прийти

Коли читав-перечитував книжки поезії Ярослава Петришина (і має наразі дві), одразу, на початку, якимось сакрально закарбувалось його:

Коли пролунало слово –
на хінді чи на санскриті –
і перестали перли
у мушлях очей рости,

тисячолітні коди
явилися нам – відкриті –
і стало все зрозумілим,
видимим і простим.

Вочевидь, цього чоловіка, львів'янина, чистого поета (в інших видах літературної творчості не працює), якому вже (ще!) трохи за п'ятдесятку, не випадок привів у літературу та не скороспішність спонукала в ньому співця-лірика. Творчість Я. Петришина по-сучасному жвава, подекуди несподівана, подеколи парадоксальна та водночас із достатньо глибокими проникливими почуттями. Одне слово, віршник відбувся раніше; а ось поезія вистоювалась, як добре вино.

Але ніщо не вічне, навіть зорі.
за ніччю – день, за осінню – зима...

Ми одночасно – в завтрашньому вчора
І, може, нас насправді вже нема.

2. Мандрувати-повертатися

Справжність снів – наша (моя!) справжність. Вони приходять-відлітають-повертаються багато разів, з уже впізнаваними світами. Вони, напевне, ніколи не помирають. На відміну... Вони чекають на...

Твій щирий приятель Морфей
своїми крилами на скронях

тебе усе іще хоронить
від часу аутодафе.

Петришин-поет зухвало відпускає себе, не загадуючи й не запобігаючи перед незвіданістю; природно послуговується течією.

А сон не розіллє меди,
душі моєї не впокоїть,

не відгородить ніч рукою
од нерва денної ходи.

Його ліричний герой ніби ні за чим не шкодує (навіть у сновидіннях!) і до всього готовий.

Хтось на мить розладнає хаос,
розведе у боки світи
і драбину у свій пентхаус
мовчки викине з висоти.

Та чи?! Усе ж:
Тіло скельцями од Версаче
маскуватиме переляк.

3. “Зелена фея”

Ця поезія Я. Петришина аж пахне травами добре настоящего абсенту. Хоча й, мабуть, ситуація не з тих, коли кажуть: пили так, що аж розчинялися пломби в зубах... Але ж – абсент, але ж – шлях до Морфея. Падає в око звичність відповідної атрибутики для ліричного героя, увіходження в знайомий стан, обізнаність із традиціями споживання цього загадкового трунку геніїв.

Було все звично – гамір і Париж,
і навіть те, як півпрозора дама

мого чола торкнулася – (“Гориш!”) –
і сіла на столі – вона, та сама.

Лірична дія розгортається й надалі щонайхімерніше і щонайстрімкіше.

Навпроти мене – Гог, Верлен, Гоген –
(Верлен мені всміхався) – пили “Ксенту”,

і Поль (Гоген) ламав гематоген,
і додавав Вінсенту до абсенту.

Вишукано, по-шляхетному стримано й водночас по-свояцьки в товаристві світових знаменитостей – записних шанувальників-приятелів Зеленої феї... Певна поетична іронія та добре освоєний автором літературний пасьянс усе ж не перешкоджають закінчити твір на одинадцять строф саме в такий, межовий, спосіб:

...Лежав листок із віршем на столі
і пляшка перекинула “Ван Гога”.

Зелена фея по жилистим склі
текла, мов кров Рембо, з зап’ястя мого.

Одвертість та помітний богемний флер вірша, луджена дзвінкість метафори, упізнавана заточеність на європейські традиції роблять цей твір особливо притягальним для читача. Для мене це очевидно та нерозлучно з авторським талантом назагал і вповні. Зелена фея...

4. Здригнеться місячна підкова...

Не буду тут цитувати популярні слова Ніцше про “...безодню, яка починає вдивлятися в тебе”, проте екзистенційність безмірно невідомого Абсолюту та неспромога його повного усвідомлення, гадаю, є очевидною... А чи, можливо, табуованою. Знову ж таки, ким?.. Отож за безоднею – безодня, і так – до безконечності. Власне, як і в деяких інших поетів, тема конечності життя та безмежжя постжиттєвого є. Не імітує. Не наслідує. Не кокетує... І за всієї складності знаходить свою художню форму. Така поезія, як правило, залишається (і, що тут тлумачити, просто сильно сприймається).

Нехай простять мені літа
(надіюсь, гробарі пробачать
той сніг і холод той собачий –
усе ж не вічна мерзлота) –
уп’ється тишею зима
у першу ніч по Водохресті –

наколядуюсь я нарешті
і розпрощаюсь з усіма
неначе дельф-гіперборей,
що притомився днем святковим...
Здригнеться місячна підкова
від скрипу зоряних дверей.

Виокремлюю, як саме той випадок, коли дуже тонкі енергії поетичного захвату не дозволяють хоча б якось розділити автора та ліричного суб'єкта. Ось. І нема на те ради. (Знаю, хочеться перечитувати. Бо справжнє).

5. Гра

Його вкраплення в поетичну лексичну авторську тканину таких слів, як “аперитив”, “абсент”, “калганівка”, “канабіс”, “ґанджа”, “чарас”, “опіум”, “обкуреність”; власних імен, що зворохоблюють уяву та мозок (Мазох, Маркіз де Сад, Енді Воргол, Сафо, Далі), годі зводити до якогось випадку чи поодинокого куражу!.. Навряд чи?!. Навіть не пригадую когось у сучукрлітпроцесі на гребені саме такої енергетичної поетичної хвилі та відвертості. У більшості віршів Петришина це все ж естетична гра. Одначе зі знанням справи. Так звично. І картинно.

Але ж, Ярославе, окремі строфи, ну дуже вже місцями подібні до самопародії (хоча й “зроблено” добротню). А глибинніше потрапиш? Можливо, воно цього варте?.. Розширювати справжню поетичну ойкумену аж до найнезвичнішого...

Притримай підперчену іронію, аби вона ось так чвалом не перейшла в цинізм. Бо це вже дещо інша естетика. Навіть руйнівна (часом чи не антиестетика?)... А поезія ж розбудовує світ душі. Безупинно! Щільно.

...Зрештою, де та межа? “Гра” ще не зіграна. – Життя.
Будь чемна без мене, Гердо!
Я – тільки на гірку.
Кай.

6. Запримічене жанрове

Чимало поетичних творів Петришина зближаються з компактною баладою, маючи достатньо виразні ліро-епічні ознаки (“Гіперборей”, “Перст”, “Кінець Ери П'ятого Сонця”, “Коливо”, “Рехаб”, “Євангеліє від Морфея”, “Леді Годива”, “Зелена фея”, “Двійнятка” із книжки “Синдром чужого серця”). Часом це перегукується з ліричними настроями Війона чи Рембо. Недаремно ж автор дещо знервовано закликає:

Звичайно, треба
Нових Рембо.

А нам би – Рембо!
Дістали бо!

Ці твори, бачу, самодостатні не лише в послідовних внутрішніх чуттєвих і надчуттєвих структурах, віртуозній стислій розповідальності; зрозуміло, і в самобутній образній мові. У них є якась паралельна самочинна музика, що її, здається, не так уже й важко здобути читачеві для зовнішньої озвучки цих текстів. Тож, певен, така балада могла б виповнитись і конкретним музично-сценічним змістом урбаністично-віртуального напрямку. У хорошому товаристві, скажімо, з Ігорем Жуком чи Олесем Дяком. Зараз у нас зовсім небагато таких “речей”. А в цьому – певний пласт культури.

7. Зблизатися із собою

У “післясловних” міфологізованих текстах обох книжок автор артистично вдається до нібито якихось окремих власних життєписних моментів; утім це ще більш закодує його справжні біографічні реалії, натомість роблячи опукло змістовними символи художньої дійсності, готуючи простір для нових подібних модулів надалі. Можливо, це й шлях для віршара, який живе в поезії й для літератури. Єдиним, теперішнім плином часу, що не має якихось умовностей,

розподілів... Хіба що! Варто цього разу зупинитися саме на художніх світах... Поки що. Бо ж і літопис людства, як на мене, – усього лише довжелезна низка метафор.

Скажу лише, що Я. Петришин – не гуманітарій, написання комп'ютерних програм ще донедавна було його основною фаховою цариною. Утім, як виявилось, не назавше.

То хто я – фенікс, що згорить у жовтні,
щоб навесні воскреснути в плоді?

Чи каменяка, що у воду бовкне –
і тільки кола, кола по воді?..

P. S.

Зізнаюсь, поезія із книжок Я. Петришина для цього есею вихоплював, керуючись винятково особистісною інтуїцією та набутою профчитацькою естетикою, відповідно – ігноруючи хронологію написання чи книжну послідовність. Сподіваюсь, що простять мені й автор, і літературні консерватори, і науковці-ретельники. Так писалося! Імовірно, тут частково втілилося Вольтерове: “Робота – це не те, що тобі дають, а те, що ніхто від тебе не може забрати”. Мабуть, згоджуся.

Отримано 30 серпня 2017 р.

м. Львів